

1 Βάρος της απόδειξης

1.1 Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν το βάρος της απόδειξης;

Τα θέματα που αφορούν τα αποδεικτικά στοιχεία και τη διεξαγωγή αποδείξεων διέπονται από τον Αστικό Κώδικα (στο άρθρο 6) και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (στα άρθρα 227 έως 315).

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Αστικού Κώδικα, το βάρος της απόδειξης το φέρει ο διάδικος που επιθυμεί να επικαλεστεί το συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο. Για ορισμένα γεγονότα το βάρος της απόδειξης το φέρει ο ενάγων, για άλλα ο εναγόμενος.

1.2 Υπάρχουν κανόνες που εξαιρούν ορισμένα πραγματικά περιστατικά από το βάρος της απόδειξης; Σε ποιες περιπτώσεις; Είναι δυνατό στις περιπτώσεις αυτές να προσκομισθούν αποδείξεις περί της μη ισχύος συγκεκριμένου νόμιμου τεκμηρίου;

Οι εξαιρέσεις από την αρχή ότι το βάρος της απόδειξης το φέρει ο διάδικος που επιθυμεί να επικαλεστεί το συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο πρέπει να απορρέουν άμεσα από τον νόμο.

Σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, το βάρος της απόδειξης είναι δυνατόν να μεταφερθεί στον αντίδικο (αντιστροφή του βάρους της απόδειξης). Αυτό μπορεί να συμβαίνει, για παράδειγμα, όταν τα αποδεικτικά στοιχεία έχουν καταστραφεί ή όταν εμποδίζεται η διεξαγωγή των αποδείξεων. Κατά πάγια νομολογία, όταν ένας από τους διαδίκους εμποδίζει, με τις ενέργειές του, τον αντίδικο που φέρει το βάρος της απόδειξης να αποδείξει την ύπαρξη των πραγματικών περιστατικών που επικαλείται ή του καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την απόδειξη, τότε ο εν λόγω διάδικος οφείλει να αποδείξει ότι τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά δεν υφίστανται στην προκειμένη περίπτωση.

Το ζήτημα του βάρους της απόδειξης συνδέεται στενά με τα νομικά τεκμήρια. Σύμφωνα με το άρθρο 234 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ένα νομικό τεκμήριο είναι δεσμευτικό για τον δικαστή. Καταρχήν, τα νομικά τεκμήρια είναι μαχητά.

Τα νομικά τεκμήρια που τροποποιούν τους κανόνες των αποδεικτικών στοιχείων είναι τα ακόλουθα (μη εξαντλητική αναφορά): καλή ή κακή πίστη (άρθρο 7 του Αστικού Κώδικα), γέννηση ζώντος τέκνου (άρθρο 9 του Αστικού Κώδικα), παρανομία (άρθρο 24 παράγραφος 1 του Αστικού Κώδικα), ισότητα μεταξύ των συγκυρίων (άρθρο 197 του Αστικού Κώδικα), ενέργειες του οφειλέτη που βλάπτουν εν γνώσει του τους πιστωτές (άρθρο 527 παράγραφος 3 και άρθρο 529 του Αστικού Κώδικα), ίση αξία των εισφορών των εταίρων σε αστική εταιρεία (άρθρο 826 παράγραφος 2 του Αστικού Κώδικα).

1.3 Σε ποιο βαθμό πρέπει το δικαστήριο να πεισθεί για ένα πραγματικό περιστατικό ώστε να βασίσει την απόφασή του στην ύπαρξη αυτού του πραγματικού περιστατικού;

Σύμφωνα με την αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδεικτικών στοιχείων (άρθρο 233 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), το δικαστήριο εκτιμά την αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων και την αποδεικτική τους αξία σύμφωνα με τη δικανική πεποίθησή του, την οποία διαμορφώνει με βάση την εξαντλητική εξέταση των συγκεντρωθέντων στοιχείων.

Το δικαστήριο μπορεί να στηρίξει τη δικανική του πεποίθηση μόνο σε αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν νομότυπα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που διέπουν τις πηγές αποδεικτικών στοιχείων και την αρχή της άμεσης σύνδεσης.

Η ζήτηση της γνώμης πραγματογνώμονα παραμένει επίσης στη διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου.

Το άρθρο 243 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει επίσης την πιθανολόγηση. Η πιθανολόγηση υποκαθιστά την κατά την αυστηρή έννοια του όρου απόδειξη δεν παρέχει βεβαιότητα, αλλά καθιστά αληθοφανή έναν πραγματικό ισχυρισμό. Ενώ η διεξαγωγή αποδείξεων είναι ο γενικός κανόνας, η πιθανολόγηση αποτελεί εξαίρεση από τον κανόνα αυτόν, η οποία εφαρμόζεται υπέρ του διαδίκου ο οποίος επικαλείται ένα συγκεκριμένο πραγματικό περιστατικό. Η πιθανολόγηση μπορεί να εφαρμοστεί σε θέματα που έχουν εκ φύσεως παρεπόμενο χαρακτήρα και στις περιπτώσεις που προβλέπονται ρητά από τον νόμο.

2 Διεξαγωγή αποδείξεων

Κάθε ισχυρισμός που προβάλλεται από τον ενάγοντα ή τον εναγόμενο πρέπει να στηρίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία.

2.1 Απαιτείται πάντοτε αίτηση διαδίκου για τη διεξαγωγή των αποδείξεων ή μπορεί ο δικαστής σε ορισμένες περιπτώσεις να πραγματοποιήσει τη διεξαγωγή των αποδείξεων αυτεπαγγέλτως;

Ο δικαστής μπορεί να διατάξει μέτρο διεξαγωγής αποδείξεων το οποίο δεν έχει ζητηθεί από διάδικο, αν κρίνει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δεν αρκούν για να αποφανθεί ωστόσο, ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να αφορά μόνο τους ισχυρισμούς του ενδιαφερομένου σχετικά με συναφή με την υπόθεση και αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά (άρθρο 232 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.2 Ποιες είναι οι ενέργειες μετά την έγκριση της αίτησης διαδίκου σχετικά με τη διεξαγωγή αποδείξεων;

Καταρχήν, ο δικαστής διατάσσει τη διεξαγωγή αποδείξεων κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, διότι αυτοί οφείλουν να προσκομίσουν τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι αναγκαία για την κρίση της υπόθεσης. Ωστόσο, ο δικαστής εξετάζει κατά πόσον είναι σκόπιμο και αναγκαίο να διατάξει τα μέτρα διεξαγωγής αποδείξεων που ζήτησαν οι διάδικοι (άρθρο 236 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Ο δικαστής πρέπει να εκδώσει απόφαση με την οποία διατάσσεται μέτρο διεξαγωγής αποδείξεων σε κάθε περίπτωση διεξαγωγής αποδείξεων, ακόμη και όταν διατάξει διεξαγωγή αποδείξεων αυτεπαγγέλτως.

Όταν καλείται να αποφασίσει αν πρέπει να διατάξει μέτρο διεξαγωγής αποδείξεων που ζητείται από έναν διάδικο, ο δικαστής οφείλει να εξετάσει αν:

το προβαλλόμενο γεγονός έχει σημασία για την υπόθεση (άρθρο 227 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας),

το προβαλλόμενο γεγονός πρέπει να στηρίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία [μπορεί να πρόκειται, για παράδειγμα, για γνωστό γεγονός (άρθρο 228 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) ή για γεγονός που επιβεβαιώνεται από τους διαδίκους (άρθρο 229 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)],

το συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο δεν αποκλείεται στη συγκεκριμένη περίπτωση (για παράδειγμα, άρθρα 246 και 247 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), δεν έχει ήδη διευκρινιστεί επαρκώς το πραγματικό περιστατικό που αποτελεί το αντικείμενο της διεξαγωγής αποδείξεων ή αν η διεξαγωγή αποδείξεων έχει ζητηθεί για σκοπούς παρέλευσης της διαδικασίας (άρθρο 217 παράγραφος 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.3 Σε ποιες περιπτώσεις μπορεί το δικαστήριο να απορρίψει αίτηση διαδίκου για συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων;

Ο δικαστής απορρίπτει αίτημα διεξαγωγής αποδείξεων που κατατέθηκε από έναν από τους διαδίκους αν το αίτημα αυτό αφορά γεγονότα που δεν έχουν σχέση με την υπόθεση (άρθρο 227 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), γνωστά γεγονότα, γεγονότα που επιβεβαιώθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας από τον αντίδικο, υπό τον όρο ότι η επιβεβαίωση αυτή δεν δημιουργεί αμφιβολίες, καθώς και γεγονότα τα οποία ο δικαστής γνωρίζει αυτεπαγγέλτως, αλλά ο

δικαστής υποχρεούται στην περίπτωση αυτή να ενημερώσει σχετικά τους διαδίκους κατά την ακροαματική διαδικασία (άρθρα 228 και 229 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Ο δικαστής μπορεί να θεωρήσει αποδεδειγμένα κάποια πραγματικά περιστατικά που έχουν σχέση με την υπόθεση, αν το συμπέρασμα αυτό μπορεί να συναχθεί από άλλα αποδεδειγμένα πραγματικά περιστατικά (πραγματικό τεκμήριο, άρθρο 231 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.4 Ποια είναι τα διάφορα αποδεικτικά μέσα;

- έγγραφα (άρθρα 244 έως 257 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)

Το έγγραφο είναι γραπτή δήλωση που μπορεί να έχει τη μορφή δημόσιας ή ιδιωτικής πράξης. Τα δημόσια έγγραφα, όταν έχουν συνταχθεί δεόντως από τις δημόσιες αρχές που είναι εξουσιοδοτημένες για τον σκοπό αυτόν, απολαμβάνουν τεκμήριο ακρίβειας για ό,τι πιστοποιείται επίσημα σ' αυτά, καθώς και τεκμήριο γνησιότητας για το ότι προέρχονται από την αρχή έκδοσης.

- μαρτυρικές καταθέσεις (άρθρα 258 έως 277 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)

Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί να καταθέσει, εκτός από τους συζύγους των διαδίκων, τους ανιόντες τους, τους κατιόντες τους, τους αδελφούς, τις αδελφές και τους εξ αγχιστείας συγγενείς τους στην ίδια γραμμή ή στον ίδιο βαθμό, καθώς και τα πρόσωπα που συνδέονται με τους διαδίκους με δεσμούς που προέκυψαν από υιοθεσία. Το δικαίωμα άρνησης μαρτυρικής κατάθεσης παραμένει και μετά τη λύση του γάμου ή την ακύρωση της υιοθεσίας.

- πραγματογνωμοσύνη (άρθρα 278 έως 291 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)

Η γνωμοδότηση πραγματογνώμονα είναι γνώμη για γεγονότα, εκτιμήσεις και περιστάσεις των οποίων η γνώση και η εξήγηση απαιτούν ειδικές ικανότητες, η οποία επιτρέπει στον δικαστή να εκτιμήσει τα γεγονότα με τον κατάλληλο τρόπο και να αποφασίσει για την υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί.

- αυτοψία (άρθρα 292 έως 298 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)

Η αυτοψία συνίσταται στην άμεση, διά των αισθητηρίων οργάνων, εξέταση περιουσιακών στοιχείων ή της κατάστασης προσώπων, τόπου ή αντικειμένου από δικαστική αρχή.

- ακρόαση των διαδίκων (άρθρα 299 έως 304 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας)

Αν, μετά την εξάντληση των μέτρων διεξαγωγής αποδείξεων ή λόγω της απουσίας τους, εξακολουθούν να υπάρχουν κρίσιμα για την εκδίκαση της υπόθεσης πραγματικά περιστατικά τα οποία δεν έχουν διασαφηνιστεί, ο δικαστής διατάσσει την ακρόαση των διαδίκων για την αποσαφήνιση αυτών των πραγματικών περιστατικών.

Στην περίπτωση νομικού προσώπου, ο δικαστής ακούει τα πρόσωπα που είναι μέλη του οργάνου που είναι εξουσιοδοτημένο να το εκπροσωπεί.

Επιπλέον, ο δικαστής μπορεί να αποδεχθεί τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων που συνίστανται σε ομαδοποιημένες εξετάσεις αίματος, ταινίες, τηλεοπτικές εκπομπές, φωτοαντίγραφα, φωτογραφίες, σχεδιαγράμματα, σχέδια, δίσκους ή μαγνητοταινίες ήχου και άλλες συσκευές που καταγράφουν ή μεταδίδουν εικόνες ή ήχους.

2.5 Ποιες είναι οι μέθοδοι συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων από την κατάθεση μαρτύρων και σε τι διαφέρουν από τη συγκέντρωση αποδείξεων που προέρχονται από πραγματογνώμονα; Ποιοι είναι οι κανόνες που διέπουν την υποβολή γραπτών αποδεικτικών στοιχείων και εκθέσεων/γνωμοδοτήσεων πραγματογνωμόνων;

Σύμφωνα με το άρθρο 266 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, πριν από οποιαδήποτε ακρόαση, ο μάρτυρας ενημερώνεται για το δικαίωμά του να αρνηθεί να καταθέσει καθώς και για τις ποινικές κυρώσεις που επισύρει η ψευδομαρτυρία. Ο μάρτυρας ορκίζεται πριν καταθέσει ενώπιον του δικαστή.

Σύμφωνα με το άρθρο 271 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ο μάρτυρας προβαίνει σε προφορική κατάθεση. Η κατάθεση του μάρτυρα διαβάζεται σ' αυτόν και συμπληρώνεται, αν είναι αναγκαίο, με τις παρατηρήσεις του.

Καταρχήν, οι μάρτυρες που δεν έχουν ακόμη καταθέσει δεν μπορούν να παρίστανται στην ακρόαση των άλλων μαρτύρων (άρθρο 264 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), ενώ οι μάρτυρες οι καταθέσεις των οποίων έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους μπορούν να εξεταστούν κατ' αντιπαράσταση (άρθρο 272 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Ο δικαστής μπορεί να καλέσει έναν ή περισσότερους πραγματογνώμονες, προσδιορίζοντας αν η γνώμη πρέπει να υποβληθεί προφορικά ή εγγράφως (άρθρο 278 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Ο πραγματογνώμονας μπορεί να αρνηθεί να καταθέσει για τους ίδιους λόγους με τους μάρτυρες (άρθρα 280 και 261 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Ο πραγματογνώμονας ορκίζεται επίσης, εκτός αν οι διάδικοι τον απαλλάξουν από την υποχρέωση αυτή. Κάθε γνωμοδότηση πρέπει να είναι αιτιολογημένη (άρθρο 285 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Οι πραγματογνώμονες μπορούν να ζητήσουν αμοιβή για την εργασία τους (άρθρο 288 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.6 Υπάρχουν αποδεικτικά μέσα με μεγαλύτερη αποδεικτική αξία από τα άλλα;

Δεν υπάρχει λόγος να υιοθετηθεί κάποια επίσημη ιεράρχηση των τρόπων απόδειξης όσον αφορά την αξιοπιστία και την αποδεικτική τους αξία, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η συγκεκριμένη πραγματική κατάσταση. Κατά γενικό κανόνα, ο δικαστής εκτιμά τα αποδεικτικά στοιχεία κατά τη διακριτική του ευχέρεια (άρθρο 233 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Στην εκτίμησή του πρέπει να λάβει υπόψη την αρχή που διατυπώνεται στα άρθρα 246 και 247 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, σύμφωνα με την οποία τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία υπερισχύουν των μαρτυριών μαρτύρων ή διαδίκων.

2.7 Είναι υποχρεωτική η χρήση συγκεκριμένων αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών;

Ορισμένες ένδικες ενέργειες απαιτούν κατάλληλο τύπο, και η υποχρέωση τήρησης ενός τέτοιου συγκεκριμένου τύπου μπορεί να θεσπιστεί είτε από τον νόμο είτε με συμφωνία μεταξύ των διαδίκων. Η σημασία του έγγραφου τύπου για αποδεικτικούς σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 74 παράγραφος 1 του Αστικού Κώδικα (ad probationem), έγκειται στο γεγονός ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από νόμο ή συμφωνία, το πρόσωπο που δεν έχει πραγματοποιήσει την ενέργεια με τον κατάλληλο τρόπο εκτίθεται σε αρνητικές δικονομικές συνέπειες, που περιορίζουν τη δυνατότητα διεξαγωγής αποδείξεων.

2.8 Οι μάρτυρες υποχρεούνται από το νόμο να καταθέσουν;

Καταρχήν, κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί να καταθέσει. Πράγματι, η υποχρέωση κατάθεσης είναι νομική υποχρέωση. Η υποχρέωση αυτή περιλαμβάνει τρία καθήκοντα:

την υποχρέωση αυτοπρόσωπης παρουσίας ενώπιον του δικαστή εντός καθορισμένου χρόνου,

την υποχρέωση κατάθεσης,

την υποχρέωση ορκωμοσίας.

2.9 Σε ποιες περιπτώσεις οι μάρτυρες μπορούν να αρνηθούν να καταθέσουν;

Ο νόμος, στο άρθρο 261 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, προβλέπει ορισμένες εξαιρέσεις από τον κανόνα ότι κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί να καταθέσει: οι σύζυγοι των διαδίκων, οι ανιόντες τους, οι κατιόντες τους, οι αδελφοί, οι αδελφές και οι εξ αγχιστείας συγγενείς τους στην ίδια γραμμή ή στον ίδιο βαθμό, καθώς και τα πρόσωπα που συνδέονται με τους διαδίκους με δεσμούς που προέκυψαν από υιοθεσία έχουν δικαίωμα να αρνηθούν να καταθέσουν. Το δικαίωμα άρνησης κατάθεσης παραμένει και μετά τη λύση του γάμου ή την ακύρωση της υιοθεσίας.

Η άρνηση κατάθεσης δεν επιτρέπεται σε οικογενειακές υποθέσεις, εκτός από τις υποθέσεις διαζυγίου.

Πριν από την ακρόαση, ο δικαστής πρέπει να ενημερώσει τον μάρτυρα για το δικαίωμά του να αρνηθεί να καταθέσει και να απαντήσει στις ερωτήσεις που θα του υποβληθούν. Οι λόγοι άρνησης κατάθεσης (που διατυπώνονται γραπτά ή προφορικά, με αναφορά στους λόγους που προβλέπονται από τον νόμο) μπορούν να ελεγχθούν από τον δικαστή.

Η δήλωση άσκησης του δικαιώματος άρνησης κατάθεσης μπορεί να ανακληθεί. Ωστόσο, αν ο μάρτυρας καταθέσει, δεν μπορεί πλέον να ασκήσει το δικαίωμά του για άρνηση κατάθεσης, εκτός αν δεν είχε ενημερωθεί εκ των προτέρων για το δικαίωμά του να αρνηθεί να καταθέσει.

Ο μάρτυρας μπορεί επίσης να αρνηθεί να απαντήσει στις ερωτήσεις που του υποβάλλονται αν η κατάθεσή του μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την έκθεση του ίδιου ή την έκθεση κάποιου από τους συγγενείς του (σύζυγοι, γονείς, τέκνα, αδελφοί, αδελφές, εξ αγχιστείας συγγενείς της ίδιας σειράς ή του ίδιου βαθμού, πρόσωπα που συνδέονται με τους διαδίκους με δεσμούς που προέκυψαν από υιοθεσία) σε ποινικές κυρώσεις, απώλεια φήμης ή σοβαρή και άμεση υλική ζημία ή αν η μαρτυρία του συνεπάγεται την παραβίαση σημαντικού επαγγελματικού απορρήτου .

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η έννοια του οικείου προσώπου δεν περιλαμβάνει τα πρόσωπα που ζουν μαζί (συμβίωση).

Οι ιερείς μπορούν να αρνηθούν να καταθέσουν ως μάρτυρες για γεγονότα που τους αποκαλύφθηκαν στην εξομολόγηση.

Ο καθένας είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει, μετά από αίτημα του δικαστή, σε καθορισμένο χρόνο και τόπο, κάθε έγγραφο που έχει στην κατοχή του και το οποίο περιέχει την απόδειξη γεγονότος που σχετίζεται με την υπόθεση, με την προϋπόθεση ότι το έγγραφο αυτό δεν περιέχει εμπιστευτικές πληροφορίες. Μπορεί να απαλλαγεί από την υποχρέωση αυτή πρόσωπο το οποίο, ως μάρτυρας, θα μπορούσε να αρνηθεί να καταθέσει για τα γεγονότα που αποτελούν αντικείμενο του εγγράφου ή το οποίο κατέχει έγγραφο στο όνομα τρίτου ο οποίος θα μπορούσε, για τους ίδιους λόγους, να αντιταχθεί στην προσκόμισή του. Ωστόσο, η άρνηση προσκόμισης εγγράφου είναι αδύνατη αν ο κάτοχός του ή τρίτος είναι υποχρεωμένος να το προσκομίσει σε σχέση με τουλάχιστον έναν από τους διαδίκους ή αν το έγγραφο έχει εκδοθεί προς το συμφέρον του διαδίκου που ζητά την εφαρμογή του μέτρου διεξαγωγής αποδείξεων. Επιπλέον, ο διάδικος δεν μπορεί να αρνηθεί να προσκομίσει έγγραφο αν ο κίνδυνος στον οποίο θα μπορούσε να εκτεθεί στην περίπτωση αυτή είναι να χάσει την υπόθεση (άρθρο 248 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.10 Μπορεί ένα πρόσωπο που αρνείται τη μαρτυρία να υποστεί κυρώσεις ή να εξαναγκασθεί να καταθέσει;

Σε περίπτωση αδικαιολόγητης άρνησης κατάθεσης ή ορκωμοσίας, ο δικαστής, μετά από ακρόαση των παρόντων διαδίκων σχετικά με τη νομιμότητα της άρνησης, καταδικάζει τον μάρτυρα στην καταβολή προστίμου (άρθρο 274 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Ανεξάρτητα από το πρόστιμο αυτό, ο δικαστής μπορεί να διατάξει την κράτηση μάρτυρα το πολύ για μία εβδομάδα. Ο δικαστής αίρει την απόφαση κράτησης αν ο μάρτυρας καταθέσει ή ορκιστεί ή αν η υπόθεση περατωθεί σε διαδικασία κατά την οποία έγινε δεκτή η μαρτυρία του μάρτυρα (άρθρο 276 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.11 Υπάρχουν πρόσωπα τα οποία δεν επιτρέπεται να εξετάζονται ως μάρτυρες;

Ο δικαστής πρέπει, αυτεπαγγέλτως, να απέχει από την ακρόαση ατόμων που είναι ανίκανα να αντιληφθούν τα πράγματα ή να μεταδώσουν όσα έχουν αντιληφθεί. Η παύση των αιτιών αυτής της ανικανότητας μπορεί να οδηγήσει στην άρση της απαγόρευσης ακρόασης τέτοιων προσώπων ως μαρτύρων. Το γεγονός και μόνο ότι ένα άτομο υποβάλλεται σε ψυχιατρική θεραπεία ή στερείται νομικής ικανότητας δεν προδικάζει αυτομάτως την αναξιπιστία της μαρτυρίας (άρθρο 259 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Ο νόμος δεν θέτει όριο ηλικίας πέραν του οποίου ένα παιδί θεωρείται ότι έχει την ικανότητα να αντιλαμβάνεται τα πράγματα ή να μεταδίδει όσα έχει αντιληφθεί. Συνεπώς, η ικανότητα ενός παιδιού να καταθέτει ως μάρτυρας εξαρτάται από τις ατομικές ικανότητές του και το επίπεδο ανάπτυξής του. Σε περίπτωση γαμικών διαφορών, ο νόμος εισάγει περιορισμούς στην ακρόαση, ως μαρτύρων, ανηλίκων ηλικίας κάτω των δεκατριών ετών και τέκνων των διαδίκων ηλικίας κάτω των δεκαεπτά ετών (άρθρο 430 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Το άρθρο 259 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει γενικά ότι κανείς δεν μπορεί να ακουστεί στην ίδια υπόθεση πρώτα ως μάρτυρας και στη συνέχεια ως διάδικος. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της ακρόασης των διαδίκων μπορεί να ακουστεί ο νόμιμος αντιπρόσωπος ενός διαδίκου. Αντίθετα, ο εντολοδόχος μπορεί να ακουστεί ως μάρτυρας, αλλά πρέπει να παραιτηθεί από την εντολή του.

Ο διάδικος που παρενέβη δεν μπορεί να ακουστεί ως μάρτυρας (άρθρο 81 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Οι στρατιωτικοί και οι δημόσιοι υπάλληλοι που δεν έχουν αποδεσμευθεί από την υποχρέωση να τηρήσουν το απόρρητο πληροφοριών που χαρακτηρίζονται «εμπιστευτικές» ή «περιορισμένης διανομής» δεν μπορούν να καταθέσουν, αν η κατάθεσή τους συνεπάγεται παραβίαση της υποχρέωσης αυτής, εκτός αν αποδεσμευθούν από το επαγγελματικό απόρρητο.

Ο διαμεσολαβητής δεν μπορεί να ακουστεί ως μάρτυρας για γεγονότα των οποίων έλαβε γνώση κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης, εκτός αν οι διάδικοι τον απαλλάξουν από την υποχρέωσή του να τηρήσει το απόρρητο (άρθρο 2591 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

2.12 Ποιος είναι ο ρόλος του δικαστή και των διαδίκων κατά την εξέταση μάρτυρα; Υπό ποιους όρους μπορεί ένας μάρτυρας να εξεταστεί με τηλεδιάσκεψη ή άλλα τεχνικά μέσα;

Η ακρόαση των μαρτύρων διεξάγεται από το δικαστήριο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το δικαστήριο μπορεί να αναθέσει την ακρόαση σε συγκεκριμένο δικαστή (άρθρο 235 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας). Αν η φύση των αποδεικτικών στοιχείων δεν το εμποδίζει, το επιληφθέν δικαστήριο μπορεί να διατάξει την διεξαγωγή του αποδεικτικού μέτρου με τη βοήθεια συσκευών που επιτρέπουν την πραγματοποίησή του από απόσταση.

Οι διάδικοι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται κατά την ακρόαση μαρτύρων και να θέτουν ερωτήσεις.

Οι μάρτυρες μπορούν να ακουστούν με βιντεοδιάσκεψη ή τηλεδιάσκεψη [άρθρο 10 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις].

3 Αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων

Καταρχήν, αποδεικτικό στοιχείο μπορεί να αποτελεί κάθε στοιχείο που επιτρέπει τη διαπίστωση των σημαντικών για τη διάγνωση της υπόθεσης πραγματικών περιστατικών. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας δεν προβλέπει γενική απαγόρευση της χρήσης παράνομα ληφθέντων αποδεικτικών στοιχείων σε αστικές διαδικασίες. Ωστόσο, η ανάλυση των διατάξεων του Συντάγματος, ορισμένων διατάξεων του Αστικού Κώδικα και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, του νόμου για την προστασία εμπιστευτικών πληροφοριών και των διεθνών συμφωνιών που έχουν κυρωθεί από την Πολωνία υποστηρίζουν το επιχείρημα του απαραδέκτου της χρήσης παράνομα ληφθέντων αποδεικτικών στοιχείων σε αστικές διαδικασίες.

3.1 Στις περιπτώσεις που τα αποδεικτικά στοιχεία δεν έχουν συγκεντρωθεί με νόμιμο τρόπο από διάδικο, μπορεί να τα χρησιμοποιήσει το δικαστήριο για την έκδοση της απόφασής του;

Σε αστικές υποθέσεις, η χρήση αποδεικτικών στοιχείων που αποκτώνται με τρόπο που παραβιάζει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της ελευθερίας της έκφρασης, του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της ατομικής ελευθερίας, και τα οποία, επομένως, στερούν από ένα άτομο τη δυνατότητα να απολαύσει τα δικαιώματα αυτά, πρέπει να θεωρείται απαράδεκτη. Τα αποδεικτικά στοιχεία που αποκτώνται μέσω απάτης ή μέσω υπόσχεσης ή πτήρησης της οποίας θα παραβίαζε το νόμο, όπως η χορήγηση οικονομικού οφέλους σε αντάλλαγμα για τηλεφωνική υποκλοπή, θεωρούνται παράνομα.

Το άρθρο 403 παράγραφος 1 σημείο 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει ότι απόφαση που λαμβάνεται με παράνομα μέσα μπορεί να οδηγήσει στην αναθεώρηση της διαδικασίας. Η αίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 403 παράγραφος 1 σημείο 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας είναι δυνατή μόνο αν η παράβαση επιβεβαιώνεται με απόφαση που έχει ισχύ δεδικασμένου. Η απόφαση πρέπει να έχει ισχύ δεδικασμένου, προκειμένου να διασφαλίζεται η ύπαρξη του λόγου της αναθεώρησης. Αντίγραφο της απόφασης πρέπει να επισυνάπτεται στην αίτηση αναθεώρησης.

3.2 Γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά στοιχεία οι μαρτυρίες των διαδίκων;

Αν, μετά την εξάντληση των αποδεικτικών μέτρων ή λόγω της απουσίας τους, παραμείνουν κρίσιμα για την εκδίκαση της υπόθεσης πραγματικά περιστατικά τα οποία δεν έχουν αποσαφηνιστεί, ο δικαστής μπορεί να ακούσει τους διαδίκους (άρθρο 299 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας).

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.